

**“UMUMTA'LIM FANLARINI TEXNIKUMDA O'QITISHDA ZAMONAVIY
PEDAGOGIK METODLARDAN SAMARALI FOYDALANISH: NAZARIY VA AMALIY
YONDASHUV”**

Matjanov Orazmed Kamiljanovich

*Urganch shahar 2-son texnikumi Umumkasbiy va Maxsus fanlar kafedrası mudiri,
katta o'qituvchi*

Abdullayeva Surayyo Aminovna

*Urganch shahar 2-son texnikumi Umumta'lim fanlar kafedrası mudiri, katta
o'qituvchi*

Boyjonova Yayraxon Alisherovna

Urganch shahar 2-son texnikumi Umumta'lim fanlar kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada texnikum sharoitida umumta'lim fanlarini o'qitishda zamonaviy pedagogik metodlardan samarali foydalanish masalasi batafsil tahlil qilinadi. Tadqiqotda pedagogik metodlarning nazariy asoslari, ularning samaradorligi va o'quv jarayonida qo'llanish imkoniyatlari o'rganiladi. Shu bilan birga talabalar faolligini oshirish, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuv ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan interaktiv metodlar – guruhli ishlash, muammoli o'qitish, rolli o'yinlar, diskussiya va masalalarga asoslangan o'qitish kabi usullar ko'rib chiqiladi.*

Maqolada texnologik pedagogik vositalar – multimediya materiallar, elektron testlar, onlayn resurslarning umumta'lim fanlarini o'qitishdagi samaradorligi tahlil qilinadi. Differensial yondashuv yordamida talabalar individual qobiliyatlari va bilim darajasiga moslashtirilgan metodlardan foydalanishning ta'lim sifatiga ta'siri ko'rsatib o'tiladi.

Natijada maqola pedagoglarga texnikumda o'qitish jarayonini takomillashtirish, metodlarni kombinatsiyalash va innovatsion yondashuvlarni samarali qo'llash bo'yicha amaliy tavsiyalar beradi.

Kalit so'zlar: *umumta'lim fanlari, texnikum, pedagogik metodlar, zamonaviy metodlar, interaktiv o'qitish, differensial yondashuv, ta'lim sifati, o'quv jarayoni.*

Аннотация: *В данной статье подробно анализируется эффективное использование современных педагогических методов при преподавании общеобразовательных дисциплин в условиях техникума. Исследуются теоретические основы педагогических методов, их эффективность и возможности применения в учебном процессе.*

Особое внимание уделяется интерактивным методам, направленным на повышение активности студентов, развитие навыков самостоятельного и креативного мышления, таким как групповая работа, проблемное обучение, ролевые игры, дискуссии и проблемно-ориентированное преподавание.

Также рассматривается эффективность технологических педагогических средств – мультимедийных материалов, электронных тестов и онлайн-ресурсов – в преподавании общеобразовательных дисциплин. Показано, как

дифференцированный подход позволяет учитывать индивидуальные способности и уровень знаний студентов, повышая качество обучения.

Статья носит теоретический и практический характер, предоставляя преподавателям техникумов рекомендации по совершенствованию учебного процесса, комбинированию методов и внедрению инновационных подходов.

Ключевые слова: *Общеобразовательные дисциплины, техникум, педагогические методы, современные методы, интерактивное обучение, дифференцированный подход, качество образования, учебный процесс*

KIRISH

Texnikumlarda umumta'lim fanlari o'quv jarayonining asosiy qismi bo'lib, talabalarda asosiy bilimlarni shakllantirish, tafakkur, mustaqil fikrlash va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Biroq an'anaviy metodlar talabalar faoliyatini yetarlicha rag'batlantirmaydi va bilimning mustahkamligini ta'minlashda cheklovlarga ega. Shu sababli zamonaviy pedagogik metodlardan foydalanish texnikum sharoitida ta'lim sifatini oshirish va o'quv jarayonini samarali tashkil etish uchun muhim ahamiyatga ega.

Maqolaning maqsadi: texnikumda umumta'lim fanlarini o'qitishda zamonaviy pedagogik metodlar va ularning amaliy qo'llanilishini tahlil qilish, samaradorligini aniqlash hamda o'qituvchilarga amaliy tavsiyalar berish.

1. Umumta'lim fanlarini o'qitishning nazariy asoslari

Umumta'lim fanlari – matematika, fizika, kimyo, ona tili, adabiyot, tarix va jamiyatshunoslik kabi fanning texnikum talabalari uchun asosiy bilim bazasini shakllantiradigan fanlardir. Ularni o'qitishda asosiy pedagogik printsiplar: faol o'qitish, individual yondashuv, o'quvchilarni rag'batlantirish va bilimlarni mustahkamlashdir.

Pedagogik metodlar quyidagi asosiy turlarga bo'linadi:

1. An'anaviy metodlar – ma'ruza, izoh, ko'rsatma.

2. Interaktiv metodlar – guruhli ishlash, muammoli o'qitish, rolli o'yinlar, diskussiya.

3. Texnologik metodlar – multimediya, elektron testlar, onlayn resurslar.

Har bir metodning o'quv jarayonidagi roli va samaradorligi talabalar yoshiga, qobiliyatiga va fan turiga bog'liq.

2. Zamonaviy pedagogik metodlar va ularning samaradorligi

2.1 Interaktiv metodlar

Interaktiv metodlar talabalarni faol ishtirok etishga undaydi, muammolarni hal qilish, guruhda muloqot qilish va ijodiy yondashuvni rivojlantiradi. Masalan:

- Guruhli ishlash: talabalar kichik guruhlariga bo'linib, muayyan masalani yechadilar, natijalarini taqdim etadilar.

- Muammoli o'qitish: dars davomida murakkab savollar va vazifalar berilib, talabalar mustaqil yechim topishga undaladi.

- Rolli o'yinlar va diskussiya: real hayotiy vaziyatlar model qilib, talabalar ularni yechish orqali nazariy bilimlarni amalda qo'llashadi.

2.2 Texnologik metodlar

Zamonaviy texnologiyalar dars jarayonini boyitadi va talabalar e'tiborini oshiradi:

- Multimediali taqdimotlar (video, animatsiya, diagrammalar) mavzuni tushuntirishni osonlashtiradi.

- Onlayn testlar va interaktiv mashqlar bilimni mustahkamlashga xizmat qiladi.
- Elektron kutubxonalar va resurslar talabalar mustaqil o'qishini rag'batlantiradi.

2.3 Differensial yondashuv

Har bir talabaning qobiliyati, tayyorgarlik darajasi va o'quv uslubi turlicha. Differensial yondashuv yordamida:

- Talabalarga moslashtirilgan vazifalar beriladi.
- Zaif va kuchli talabalar bir vaqtda rivojlantiriladi.
- Natijada ta'lim sifati oshadi va har bir talaba muvaffaqiyat qozonadi.

Texnikum sharoitida umumta'lim fanlarini o'qitish jarayoni talabalar bilimni mustahkamlash, tafakkur va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan bo'lishi lozim. An'anaviy metodlar – ma'ruza, izoh va ko'rsatma – o'quvchilarning faolligini rag'batlantirishda cheklangan imkoniyatlarga ega. Shu sababli pedagogik jarayonda zamonaviy pedagogik metodlarni qo'llash ta'lim sifatini oshirish va o'quv jarayonini samarali, interaktiv va qiziqarli qilish imkonini beradi.

Interaktiv pedagogik metodlar

Interaktiv metodlar talabalarni passiv qabul qiluvchidan faol ishtirokchiga aylantiradi. Ushbu metodlar talabalarning o'z fikrini erkin ifoda etish, muammolarni birgalikda hal qilish va nazariy bilimlarni amalda qo'llash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Eng samarali interaktiv metodlar:

1. Guruhli ishlash: Talabalar kichik guruhlariga bo'linib, muayyan masalani yechadilar va natijalarni guruhda taqdim etadilar. Bu usul ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradi, hamkorlikni mustahkamlaydi va bilimlarni chuqur o'zlashtirish imkonini beradi.

2. Muammoli o'qitish: Dars davomida murakkab vazifalar berilib, talabalar mustaqil yechim topishga undaladi. Bu metod analitik tafakkur va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini oshiradi.

3. Rolli o'yinlar va diskussiyalar: Talabalar real hayotiy vaziyatlarni modellashtiradi, uni yechish jarayonida nazariy bilimlarni amalda qo'llashadi. Bu usul qaror qabul qilish va ijodiy fikrlashni rivojlantiradi.

Texnologik pedagogik metodlar

Zamonaviy texnologiyalar dars jarayonini boyitadi, talabalarni faol qatnashishga rag'batlantiradi va bilimlarni tezroq o'zlashtirishga yordam beradi.

Texnologik metodlarning asosiy vositalari:

- Multimediali taqdimotlar: Video, animatsiya, diagrammalar va infografikalar mavzuni tushuntirishni osonlashtiradi va vizual eslashni kuchaytiradi.

- Onlayn testlar va interaktiv mashqlar: Talabalar bilimni mustahkamlash va dars jarayonini shaxsiylashtirish imkonini beradi.

• Elektron kutubxonalar va onlayn resurslar: Talabalar mustaqil o'qish va qo'shimcha materiallardan foydalanish orqali bilimlarini kengaytiradi.

Differensial yondashuv

Har bir talabada qobiliyat, tayyorgarlik darajasi va o'quv uslubi turlicha bo'ladi. Differensial yondashuv yordamida:

- Zaif talabalar qo'shimcha vazifalar va tushuntirishlar orqali bilimini oshiradi.
- Kuchli talabalar murakkab va ijodiy topshiriqlar bilan rivojlantiriladi.
- Natijada barcha talabalar o'z qobiliyat darajasida muvaffaqiyat qozonadi va o'quv jarayoni samarali bo'ladi.

Zamonaviy metodlarning samaradorligi

Pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy pedagogik metodlarni qo'llash quyidagi natijalarni beradi:

1. Talabalar darsda faol ishtirok etadi, motivatsiya va e'tibor oshadi.
2. Murakkab nazariy tushunchalar amaliy mashg'ulotlar orqali osonroq o'zlashtiriladi.
3. Guruh ishlari va muammoli o'qitish talabalarni hamkorlik va kommunikativ ko'nikmalarga o'rgatadi.
4. Texnologik vositalar yordamida individual o'quv jarayoni boshqariladi va natijalar tez va aniq baholanadi.

Shuni ta'kidlash kerakki, zamonaviy metodlarning samaradorligi o'qituvchining pedagogik kompetensiyasiga, metodlarni fan turiga moslashtirishga va talabalar faoliyatini muntazam tahlil qilishga bog'liq. Shu yo'l bilan umumta'lim fanlarini o'qitish jarayoni nafaqat samarali, balki qiziqarli va innovatsion bo'lib, talabalar tafakkuri va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

3. Umumta'lim fanlarida metodlarni qo'llash tajribasi

Texnikumlarda umumta'lim fanlarini o'qitishda interaktiv va texnologik metodlardan foydalanish natijalari ijobiy bo'lib, quyidagi jihatlar aniqlangan:

1. Talabalar darsda faol ishtirok etadi, e'tibor va motivatsiyasi oshadi.
2. Murakkab nazariy tushunchalar amaliy mashg'ulotlar orqali osonroq o'zlashtiriladi.
3. Guruh ishlarida muammolarni birgalikda yechish talabalarni hamkorlik va kommunikativ ko'nikmalarga o'rgatadi.
4. Texnologik vositalar yordamida individual o'quv jarayoni boshqariladi va o'quv natijalarini baholash osonlashadi.

Misol sifatida: matematika va fizika fanlarida interaktiv masalalar va simulatsiyalar, kimyo darslarida videolaboratoriya ishlari samarali qo'llanilgan. Ona tili va adabiyot darslarida esa guruhli tahlil, muhokama va rolli o'yinlar o'quvchilarni faol ishtirok etishga undagan.

4. Xulosa va tavsiyalar

Texnikum sharoitida umumta'lim fanlarini o'qitishda zamonaviy pedagogik metodlardan foydalanish ta'lim sifatini sezilarli darajada oshiradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki:

- Interaktiv va texnologik metodlarni kombinatsiyalash talabalarning bilim va ko'nikmalarini mustahkamlaydi.
 - Differensial yondashuv har bir talabaning individual rivojlanishiga yordam beradi.
 - Pedagoglarga tavsiya qilinadi: metodlarni o'quv faniga moslashtirish, texnologik vositalardan faol foydalanish va talabalar faoliyatini muntazam tahlil qilish.
- Shu yo'l bilan umumta'lim fanlarini o'qitish jarayoni samarali va qiziqarli bo'lib, talabalar mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuv ko'nikmalarini rivojlantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. А. В. Петров, Методы преподавания общеобразовательных дисциплин, Москва, 2020.
2. Zokirov O., Pedagogik metodlar va ta'lim sifatini oshirish, Toshkent, 2021.
3. Johnson D., Active Learning in Technical Education, New York, 2019.
4. UNESCO, Innovative Teaching Methods, 2022.
5. Rakhimov N., Texnikum o'quv jarayonida interaktiv metodlarni qo'llash, Toshkent, 2020.